

ARTHUR KOESTLER • **Gladyatörler**

The Gladiators

© 1939, 1965 Arthur Koestler

Bu kitabın yayın hakları International Literary Agency Ltd. aracılığıyla
The Estate of Arthur Koestler'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 3218 • Dünya Edebiyatı 299

ISBN-13: 978-975-05-3390-7

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Frans Floris I, “Kolezyumda Güreşen Canavarlar”, 1563

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ARTHUR KOESTLER
Gladyatörler
The Gladiators

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN
Şahika Tokel

ARTHUR KOESTLER 5 Eylül 1905'te Budapeşte'de doğdu. Ticaretle uğraşan babası Birinci Dünya Savaşı'nda iflas edince aile Viyana'ya göç etti. 1922'de Viyana Politeknik Üniversitesi'nde mühendislik öğrenimi görmeye başladı, ancak okul harcını ödeyemediği için okuldan ayrılmak zorunda kaldı. 1926'da çalışmak üzere Filistin'e gitti. 1927'de Berlin'e gelerek Revizyonist Parti sekreteri olarak çalışmaya başladı. Çeşitli gazeteler için Ortadoğu muhabirliği yaptı. 1931'de Almanya Komünist Partisi'ne üye oldu. 1936'da İspanya İç Savaşı'nda gazeteci olarak gözlemde bulunmak amacıyla Franco'nun merkezini ziyaret etti. 1937'de İspanya'da milliyetçiler tarafından yakalanarak ölüm cezasına çarptırıldı. Sistem yanlıları tarafından rehlin alınmış önemli bir şahısla takas edilerek kurtuldu. Burada yaşadıklarını *Dialogue with Death* (Ölümlle Diyalog) kitabında anlattı. 1937 yılında *İspanya'da Ölüm Güncesi* isimli otobiyografik bir kitap yayımladı. 1938'de Komünist Parti'den istifa etti. Aynı sene *Gladiators'ı* (*Gladyatörler*) yazdı. İkinci Dünya Savaşı sırasında toplama kampına gönderildi ve 1940'ta İngiliz hükümetinin baskısıyla serbest bırakılana kadar burada kaldı. 1941'de en çok tanınan eseri *Gün Ortasında Karanlık* yayımlandı. Aynı yıl, *Scum of the Earth* (Ayaktakımı) isimli otobiyografi kitabı yayımlandı. Savaştan sonra İngiltere'ye yerleşti. 1942'de İstihbarat Bakanlığı'nda propaganda yayınları ve filmle-ri üzerine çalışmaya başladı. Bu sırada *Geliş ve Gidiş*'i yazdı. 1944'te *The Times* adına Filistin'e gitti ve *Thieves in the Night* (Gece Hırsızları) için malzeme topladı. 1948'de ABD'ye gitti. Dönüşünde, yeni kurulan İsrail devleti ile komşu Arap ülkeleri arasında çıkan savaşı izlemek üzere gazeteci olarak İsrail'de bulundu. 1951'de *Spartaküs* adlı romanını yayımladı. İki bölümden oluşan otobiyografi eserlerinden, 1905-1931 yıllarını anlattığı *Arrow in the Blue: The First Volume of an Autobiography* (Hüzündeki Ok: Bir Biyografinin İlk Cildi) 1952'de; 1932-1940 yıllarını konu alan *The Invisible Writing: The Second Volume of an Autobiography* (Görünmez Yazı: Bir Biyografinin İkinci Cildi) 1954'te yayımlandı. Bu sırada uzun süredir beklediği İngiliz vatandaşlığına alındı. 1960'ta prestijli bir edebiyat kurumu olan Royal Society of Literature'a seçildi. Otobiyografi ve roman türlerinin dışında, *13. Kabile* ve *Uyurgezerler*'in de aralarında olduğu otuzun üzerinde kurgu dışı eseri bulunan yazar, 1968'de Sonning Ödülü'ne layık görüldü. 1976'da Parkinson, 1980'de ise lösemi olduğu anlaşıldı. 1 Mart 1983'te Londra'daki evinde, eşiyle birlikte intihar ederek hayatına son verdi. Eşi Cynthia Koestler ile birlikte kaleme aldığı *Stranger on the Square* (Meydandaki Yabancı) isimli otobiyografi kitabı ölümünden sonra, 1984'te; 1934'te kaleme aldığı *Die Erlebnisse des Genossen Piepvogel in der Emigration* (Yoldaş Piepvogel'in Sürgün-de Yaşadıkları) romanı ise 2013'te yayımlandı.

“Kıyıyı geçtiğimizde şapkamı gözlerimin üzerine indirdim
ve biraz ağladım; gören olmadı.”

SILVIO PELLICO

Tarihte Köle Savaşı ya da Gladyatörler Savaşı olarak
bilinen olaylar MÖ 73-71 yılları arasında yaşanmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ Yunuslar.....	9
---------------------	---

BİRİNCİ KİTAP

İsyan

I Appian Yolu'ndaki Han.....	23
II Haydutlar.....	37
III Ada.....	43
IV Krater.....	53
V Kabak Kafalı Adam.....	68

İKİNCİ KİTAP

Çapraşık Yollar Yasası

ARA PERDE Yunuslar.....	85
I Toplantı.....	93
II Nola'nın Yıkılışı.....	104
III Düz Yol.....	118
IV Capua'nın Gelgitleri.....	124
V Çapraşık Yol.....	131
VI Avukat Fulvius'un Maceraları.....	143
VII Avukat Fulvius'un Tarihçesi.....	153

ÜÇÜNCÜ KİTAP
Güneş Devleti

I	Thuriumlu Yurrtaş Hegio.....	165
II	Kente Giriş.....	174
III	Yeni Yasa.....	180
IV	Ağ.....	184
V	Yeni Gelen.....	193
VI	Dünya Siyaseti.....	205
VII	Özlem.....	214
VIII	Küçük Kırmızı Damarlar.....	221
IX	Metapontum'un Yıkılışı.....	228
X	Yüce Sebepler.....	233
XI	Dönüm Noktası.....	240
XII	Güneş Kenti'nin Sonu.....	248
XIII	Kalma Arzusu.....	256

DÖRDÜNCÜ KİTAP
Çöküş

ARA PERDE	Yunuslar.....	263
I	Gargano Savaşı.....	267
II	Yokuş Aşağı.....	280
III	Mezar Taşları.....	288
IV	Görüşme.....	294
V	Silarus Savaşı.....	311
VI	Çarmıhlar.....	323
SONSÖZ	Yunuslar.....	331
İNGİLİZCE BASKIYA NOT / ARTHUR KOESTLER.....		337

GİRİŞ

Yunuslar

Hâlâ gece.

Horozlar ötmedi hâlâ.

Ama Pazar Mahkemesi'nin Birinci Kâtibi Quintus Apronius, kâtiplerin horozlardan erken kalkması gerektiğini biliyordu. Ayak parmaklarıyla pis ahşap zeminde sandaletlerini ararken sızlandı. Sandaletler yine ters duruyor, ayak uçları yatağa bakıyordu: İşte yeni günün ilk aksiliği; kim bilir daha neler görecekti?

Ayaklarını sürüye sürüye pencere kenarına gitti, aşağıya, avluya baktı, beş katın ortasında derin bir kuyu. Bir deri bir kemik kalmış, ihtiyar kadın yangın merdivenini çıkıyor: Kâhyası ve tek kölesi Pomponia kahvaltı ve bir kova sıcak su getiriyor. Onun dakik olduğunu söyleyebilirdi Apronius. Dakik, ihtiyar ve bir deri bir kemik.

Su ılık, kahvaltıysa berbattı: Günün ikinci can sıkıntısı. Sonra birden aklına Yunuslar geldi, gününün muhteşem zirvesini düşününce yüzüne bir gülümseme yayıldı. Pomponia odada telaşla sağa sola koştururken çene çalıp söyleniyor, kâtibin kıyafetinin karmaşık katlarını düzeltmeye yardım ediyor, giysilerini fırçalıyordu. Apronius yangın merdivenini endişeli bir ağırbaşlılıkla indi, etekleri basamakları süpürmesin diye toga-

sını ihtiyatla yukarı topladı; Pomponia'nın elinde süpürgesiyle camdan onu izlediğini biliyordu.

Şafak söküyordu. Apronius hâlâ togasını tutarak evlerin kenarından ilerliyordu, çünkü dar yoldan büyük gürültüler ve deh sesleri arasında arkası gelmez bir öküz ve at arabaları silsilesi geçiyordu: Gündüz Capua Caddelerinde Taşıt Kullanmak Kesinlikle Yasaktır.

Balık pazarıyla parfüm ve merhem tezgâhlarını ayıran cadde- den bir grup işçi ona doğru geliyordu. Bunlar kent köleleri, tıraşsız suratlarından ferî kaçmış gözlerini ona diken kabadayılardı. Canı sıkılan Apronius iyice duvar dibine girdi, pelerini tuttu, küçümsemeyle homurdandı. Köleler yürüyüp geçti, ikisi ona sürtündü, umursamadılar, özür de dilemediler. Kâtip öfkeyle titredi ama bir şey demeye cüret edemedi: Adamlar zincire vurulmamıştı –lanet yeni moda bir gevşeklilik bu–, şefleri de guruhun epey gerilerinde oyalanıyordu.

Sonunda geçip gittiler, Apronius artık yoluna devam edebilirdi ama günü berbat olmuştu bir kere. Devir tehlikelerle doluydu, Büyük Diktatör Sulla öleli beş yıl olmuş, dünya yine zıvanadan çıkmıştı. Sulla tam bu işin adamıydı, düzenin nasıl sağlanacağını, alt tabakanın demir yumrukla nasıl ezileceğini iyi bilirdi. Yüzyıllık devrim kargaşasının ardından gelmişti: Çılgın reform planlarıyla Gracchi'ler, Sicilya'daki korkunç köle ayaklanmaları, Marius ve Cinna Roma'nın kölelerini silahlandırıp Aristokrat Parti'yle savaşa yolladığında başıboş kalan guruhun yarattığı dehşet. Dünya medeniyeti köklerinden sarılmıştı: Köleler, körelmiş, pis kokulu yığınlar, iktidarı ele geçirmekle tehdit etmiş, yarının efendileri havasına girmişlerdi. Ama işte kurtarıcı, Sulla gelmiş, dizginleri eline almıştı! Sonra onlar için Halkın Tribünü'nün¹ çenesini kapatmış, en isyankâr kelleleri uçurmuş, Halkın Partisi liderlerini İspanya'ya sürgüne yollamıştı. İşsiz güçsüz takımının mükâfatu olan karşılıksız tahıl dağıtımını iptal etmiş, halka daha binlerce yıl, zaman dur-

1 Roma'da cumhuriyetin ilk yıllarındaki Pleb-Patricî mücadelesinden sonra ortaya çıkan, Pleb Tribünü de denilen, ayrıcalıklı sınıf olan Patricilerin dışında kalan vatandaşların, Pleblerin hakkını koruyan kamu görevlileri – yay.haz.n.

dukça yaşayacak yeni, katı bir anayasa vermişti; ondan sonra ne yazık ki Büyük Sulla bitlenmiş, bitler onu yiyip bitirmişti. Bu duruma Phthiriasis deniyordu.

Aradan sadece beş yıl geçmişti – ama şimdi o güzel zamanlar ne kadar da uzaktı! Dünya yine tehlikelerle dolu ve sorunluydu, aylaklara yine bedava tahıl vardı; Halkın Tribünleri ve demagoglar kan dondurucu sözleriyle yine sonu gelmez nutuklar atabiliyordu. Lidersiz kalan soylular taviz veriyor, kararsız kalıyor ve ayaktakımı bir kez daha başını kaldırıyor.

Pazar Mahkemesi'nin Birinci Kâtibi Quintus Apronius gününün tam anlamıyla berbat olduğunu hissediyordu; Yunuslar'ı, gününün muhteşem zirvesini düşünmek bile onu neşelendiremedi. Sonra ahşap ilan panosu gözüne ilişti; yazıcılar panoyu yeni bir ilanla donatıyordu. Epey büyük bir ilandı bu, yazıcıların işi bitmek üzereydi: En üstüne, kolları her yöne dimdik uzanan kıpkırmızı bir güneş çizilmişti. Onun altında, kentten en büyük gladyatör okulunun sahibi ve müdürü olan Lentulus Batuatius, zarif Capua halkını müthiş bir gösteriye davet etmekten gurur duyuyordu. Hava nasıl olursa olsun şenlik ertesi gün gerçekleştirilecekti, çünkü müdür Batuatius muazzam masraflara aldırmaksızın yüce halkı olası yağmurdan, hatta güneşten korumak için tüm arenanın üzerine tente gerdirecekti. Ayrıca aralarda tüm oditoryuma parfüm sıkılacaktı.

“Ey şenlik oyunlarını sevenler, Capua'nın muhterem vatandaşları acele edin; ey yüz altı dövüş kazanan Pacidejanus'un başarılarına tanıklık edenler, bir zamanların yenilmez Carpopore'unun hayranları, Lentulus Batuatius'un 'dövüş ve öl' okulunun meşhur dövüşçülerini göreceğiniz bu eşsiz fırsatı kaçırmayın...”

İlanın devamında dövüşecek takımların uzun listesi vardı, bu listede en göze çarpansa Galyalı gladyatör Crixus ile Trakyalı² arena lideri Spartacus arasındaki dövüştü. Duyuru, yüz elli aceminin AD GLADIUM yani adam adama dövüşeceğini, ayrı-

2 “Traklar, Antikçağ'da günümüzdeki Doğu Trakya, Bulgaristan ve Kuzey Yunanistan'da yaşamış, MÖ 4. yüzyılda Büyük İskender'in, topraklarını ele geçirmesiyle asimile olmuş bir kavimdir.” (wikipedia) – yay.haz.n.

ca yüz elli de AD BESTIARIUM yani adama karşı hayvan dövüşü olacağını ilan ediyordu. Öğle arasında ve arena temizlenirken cüceler, sakatlar, kadınlar ve palyaçolar arasında şakadan dövüşler düzenlenecekti. Biletler üç astan elli sestertiusa kadar değişen ücretler karşılığında Titus'un fırınından, Hermios'un açık hava hamamlarından ve Minerva Tapınağı'nın girişindeki yetkililerden önceden alınabilirdi.

Quintus Apronius küçümsemeyle homurdandı; Roma'da hırslı politikacıların seçim kampanyaları sayesinde bedava oyun düzenine geçileli çok olmuştu. Ama bu geri kalmış taşra kenti Capua'da herkes küçük eğlencesinin bedelini ödemek zorundaydı. Apronius simaen tanıdığı müdür Lentulus Batuatius'tan bedava bilet istemeye karar verdi. Capua'nın en seçkin vatandaşlarından olan oyunlar müdürü, aynı zamanda Yunuslar'ın müdavislerindendi; Apronius daha önce defalarca onunla tanışmaya niyetlenmişti.

Bu kararıyla keyfi birazcık yerine gelen Apronius yoluna devam etti; az sonra Kent Pazar Mahkemesi duruşmalarının yapıldığı Minerva Tapınağı Salonu'na vardı.

Güneş yükseliyor, meslektaşlar birer birer boy gösteriyordu; önce oturaklı aksi tavırlarıyla uykulu küçük memurlar geldi. Davalı iki taraf çoktan gelmişti, pazardaki bir tezgâh üzerine kavgaya tutuşan balık satıcılarıydılar; mübaşir çağırana dek dışarıda beklemeleri söylenmişti. Memurlar salonda uyuşuk uyuşuk dolanıyor, sıraları itiyor, mahkeme başkanının masasındaki evraklarını düzenliyordu. Quintus Apronius'un meslektaşları arasında belli bir itibarı vardı, bu itibar kısmen on yedi yıllık hizmetinden, kısmen de bir Yardımlaşma ve Cenaze İşleri Cemiyeti'ndeki Fahri Sekreter konumundan kaynaklanıyordu.

Şu anda bile genç bir meslektaşını kendi "Diana ve Antinous Müritleri" cemiyetine çekmek için uğraşiyor, tenezzül edip cemiyet yönetmeliğini iyi niyetle açıklıyordu. Yeni üyeler yüz sestertius giriş ücreti öder, yıllık üyelik aidatı on beş sestertius tur ve aylık beş as taksitler halinde ödenebilir. Öte yandan cemiyet fonu, ölen her üyenin yakılması için üç yüz sestertius öder; intiharlar da buna dahildir. Cenaze konvoyu için elli ses-

tertius düşölür ve ölünün yakılacağı odun yığına varıldığında bu para aralarında bölüştürölürdü.

Toplantılarda tartışma çıkarana, dört sestertius para cezası öder, kavga başlatan on iki, başkana sataşan yirmi sestertius ceza öder. Ziyafetlerle her yıl değışen dört üye ilgilenir; bu üyeler kanepeler için uzun yastıklar, kilimler, sıcak su ve tabak çanak, ayrıca iyisinden dört küp şarap ve her üye için iki aslık bir somun ve dört sardalya tedarik etmekle yükümlüdür. Quintus Apronius ona güzel güzel anlatmıştı, oysa meslektaşından şeref duymak yerine sadece düşüneceğini söyledi. Hayal kırıklığına uğrayıp keyfi kaçan Apronius saygısız gence sırtını döndü.

Diğer memurlar da gelmeye başlamıştı, daha üst düzey ve nüfuzlu olanlar arkadan geldi, en sonunda da yargıçlık görevini üstlenen Kent Konseyi üyesi girdi. Nazıkçe maiyetindeki-lerden ayrıldı, onun sandalyesi ve evrakları için koşuşturmakla meşgul Apronius'a başıyla mağrur bir selam verdi. Davalılar ve halk içeri girdi, duruşma ve onunla birlikte Apronius'un işi, mesleği ve hobisi başlamıştı: Yazmak. Solgun yüzü aydınlandı; güzel temiz parşömen kâğıdına her bir kelimeyi itinayla ve hazla yazıyordu – hiç kimse o kadar süslü yazamaz, hiç kimse dakikalara on yedi yıllık hizmetiyle üstlerinin üstü kapalı güvenini kazanan Apronius kadar verimli kullanamazdı. Davalılar çileden çıkar, avukatlar konuşur, tanıklar sorguya çekilir, bilirkişiler dinlenir, evraklar yığılır, yasalar yüksek sesle okunur – ama tüm bunlar Apronius'un tutanak yazma sanatını sergilemesi için birer bahanedir; bu aşamanın gerçek kahramanı odur, ötekiler kuru kalabalıktır. Güneş tepede parlayıp mübaşir davanın ertelendiğini ilan ettiğinde Apronius davanın neyle ilgili olduğunu çoktan unutmuştur. Ama davalının konuşma kaydına noktayı koyan ve onu güzelleştiren olağanüstü parlak süslemesi, gözkapaklarının ardında inip çıkmaya devam eder.

Apronius tutanakları ve evrakları titizlikle üst üste koydu, Konsey Üyesi'ni saygıyla, meslektaşlarını samimiyetle selamladı; kıyafetinin katlarını beline toplayarak resmî faaliyetlerinin sahnesini terk etti. Uzun adımlarla Oscian Mahallesi'ndeki İkiz Kurtlar Tavernası'na yürüdü, burada Diana ve Antinous Mü-

ritleri'ne bir masa ayrılmıştı. Son yedi yıldır, yani Pazar Mahkemesi'nin Birinci Kâtipliği'ne terfi ettiği günden beri öğle yemeklerini burada yiyordu, taverna sahibi bu yemeği belirli bir perhize göre özel olarak hazırlıyordu, çünkü Apronius'un midesi rahatsızdı; bunun için ek ücret de almıyordu.

Yemek bitti. Apronius, kendine özel içki kupasının iyi yıkayıp yıkanmadığını kontrol etti, giysisindeki kırıntıları silkeledi, İkiz Kurtlar Tavernası'ndan çıkıp Yeni Hamam'ın yolunu tuttu.

Burada da görevli, düzenli misafiri saygıyla karşıladı, Apronius'a ayrılan dolabın anahtarını verdi, iki as bahşişi hoş gören bir gülümsemeye kabul etti. Ferah mermer salon her zamanki gibi tıklım tıklımdı, gruplar dedikoduyla vakit öldürüyor, karşılıklı iltifatlar ediliyor, havadisler paylaşılıyordu; hatipler, hevesli ozanlar ve diğer fırsatçılar kemerli yolda vaaz veriyor, konuşmaları halkın araya girmesiyle, alkış ve kahkahalarla bölünüyordu. Apronius hamamların sayısız fiziksel hazlarından önce bu zihinsel heyecandan hoşlanıyordu. Önce bir gruba, sonra ötekine katılıyor, bir kulağıyla kürtaj ve düşen doğum oranlarıyla ilgili birkaç söz işitir gibi oluyor, sonra biri yakası açılmadık bir hikâyeyi bitirmek üzereyken öfkeyle sırtını dönüyor, ileriye, üçüncü bir gruba doğru aylak aylak yürüyordu. Bu grubun ortasında şişman bir emlakçı ve simsar vardı. Oscian Mahallesi'nin bir yerlerinde pek bilinmeyen küçük bir banka işletiyor, Brutium'daki yeni reçine rafinerisinin hisselerini methederek yeni müşteriler avlamaya çalışıyordu. En saf ve temiz hayırseverliğiyle dinleyicinin vakit geçirmeden satın almasında ısrar ediyordu, reçine iyi bir fırsattı, reçinenin geleceği vardı. Apronius yüzünü ekşitti, küçümsemeye söylendi ve yoluna devam etti.

Elbette, bir meclis bile denebilecek en çok izleyici kitlesi yine o şaibeli avukat ve yazar, tehlikeli kışkırtıcı Fulvius'un etrafında toplanmıştı. Apronius, bu kel kafası yumrularla dolu, minion, silik görümlü adam hakkında pek çok hikâye dinlemişti; söylentiye göre vaktiyle Demokratik Parti'de hatırı sayılır biriydi, sonra herkesçe bilinen aşırı duyarlılıkları yüzünden partiden uzaklaştırılmıştı. O gün bugündür burada, Capua'da şu ya da bu sefil tavan arasında yaşıyor, insanları Sulla'dan kalan

düzene karşı kıskırtıyordu. Ufak tefek avukat, yemek tarifi verir gibi yavan ve kayıtsız konuşuyor ama görünüşe göre bu aptallar yine de konuşmayı şevkle dinliyorlardı. Apronius içerleyerek ve katlı togasının eteklerini kaldırarak dinleyici kalabalığına sızdı; meraktan yapmadı bunu, hamamdan önce öfkenin sindirimine iyi geldiğini biliyordu.

Roma Cumhuriyeti lanetlenmiştir, diye ilan ediyordu avukat, yavan bir gerçeği belirten âlimane tavrıyla. Roma vaktiyle bir tarım devletiydi, artık köylülüğün içi boşaltıldı, tabii devletin de. Bu esnada dünya büyüdü, tüm memleketlerden ucuz tahıl ithal edildi, çiftçiler tarlalarını satıp sadakayla geçinmek zorunda kaldı. Dünya büyüdü, tüm memleketlerden ucuz köle emeği ithal edildi: Zanaatkarlar açlıktan öldü, işçiler dilenmeye başladı. Roma tahılla dolup taşıyordu, bu tahıl ambarlarda çürüyüp gitti ama yoksullar için ekmek yoktu. Roma işgücüyü doluydu ama istenmediler; işçilerin elleri ya dilenmek için açıldı ya da sıkılıp yumruk yapıldı. Dağıtım planı hatalıydı, Roma'nın ekonomik sistemi dünyanın büyümesine uyum sağlayamadı, günbeğün yerinde saydı; sağduyulu insanlar köklü bir değişim gerektiğini neredeyse yüz yıldır görüyordu. Ama bu fikir her dillendirildiğinde, onu ortaya atan kişiyle birlikte öldürüldü.

“Biz,” diyor Fulvius ve yamru yumru kafasını vakarla sıvazlıyor, “başarısız devrimler yüzyılında yaşıyoruz...”

Duydukları Kâtip Apronius'a yetmişti artık. Bu kadarı da fazlaydı. Açıkçası bu konuşma tarzı medeniyetin temelini baltalıyordu. Öfkeyle titreyen ve gizli memnuniyetini saklayan –çünkü öfkenin beklenen etkiyi göstermeye başladığını hissedebiliyordu– Quintus Apronius sonunda içeri, hazzının ilk durağına girdi: Yunuslar Salonu'na.

Burası iyi aydınlatılmış, hem hoş hem de fazlasıyla sade bir odaydı. Mermer duvarlar boyunca dizilmiş, amaca uygun yapıdaki yüksek mermer oturakların kolçakları usta elinden çıkmıştı ve yunus biçimindeydi. Bunlar fikirler yüksekte uçarken bağırsakların rahatladığı, komşular arasındaki basiretli sohbetlerde alelade fikirlerin paylaşıldığı yerlerdi. Çünkü Yu-

nuslar Salonu'nun amacı bu iki faaliyetin ahenkle bir araya getirilmesiydi.

Kâtip Quintus Apronius'un can sıkıntısı yerini bir bayram havasına bırakmıştı; iki yunus arasındaki tahta kurulmuş meşhur, besili çehreyi gördüğünde keyfi ikiye katlandı: Apronius'un bedava bilet isteyeceği, gladyatör okulunun sahibi Lentulus Batuatus. Yanındaki mermer oturak boşalmıştı; Apronius gıysisinin katlarını bir merasim havasıyla kaldırdı, mutlulukla homurdanarak oturdu ve yunus başlarını iki eliyle şefkatle okşadı.

Şu devrimci onda gerçekten de çok etkili bir öfke uyandırmıştı. Apronius yunusların payını ödüyor, bir yandan da göz ucuyla komşusunu izliyordu. Ama müdürün yüzü asılmıştı, anlaşılabilir bedensel çabaları sonuç vermiyordu. Apronius cesaretini topladı ve samimiyetle iç çekerek sonuçta hayatta her şeyin başının iyi bir sindirim olduğunu, uzun zamandır bu konuda bir kuram geliştirmekle meşgul olduğunu söyledi: Bütün isyankâr hoşnutsuzluklar ve devrimci bağınazlıklar büyük ölçüde düzensiz sindirimden, hatta daha açık ifadeyle kronik kabızlıktan kaynaklanıyordu. Aslına bakılırsa bunu vakit bulur bulmaz yazmayı umduğu felsefi bir kitapçıkta ele almayı düşünüyordu.

Emprezaryo³ ona kayıtsız bir bakış attı, başıyla onayladı, somurtarak bunun son derece mümkün olduğu cevabını verdi.

“Sadece son derece mümkün olmakla kalmıyor, ispatlanmış bir gerçek bu”, dedi Apronius hararetle. Sonra sadece bu kuramla açıklanabilecek pek çok tarihsel olayı, fitneci filozofların ölçüsüzce abarttığı olayları sayıp dökmeye koyuldu.

Ne var ki, tüm bu coşku komşusunu canlandırmayı başaramamıştı. Müdür, adamlarını hep elinden geldiğince iyi beslediğini, fiziksel durumlarını ve perhizlerini en iyi hekimlere takip ettirdiğini mırıldandı. Ama tüm bunlara rağmen sefiller onun bu pahalı zahmetlerine en adi nankörlükle cevap vermişti.

Apronius, sevecenlikle Lentulus'a endişelerinin işle ilgili olup olmadığını sordu; bedava bilet umutları ne yazık ki, suya düşüyordu.

3 “Bir sanatçının çalışma programlarını ve anlaşmalarını belli bir yüzde karşılığında düzenleyen kimse.” (TDK) – yay.haz.n.